

Yaşlı Bakım Programında Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

Determining the Attitudes of Students in Elderly Care Program Towards Age Discrimination

Yasemin SALKIN¹, İbrahim DUMAN², Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ³

ÖZ

Bu araştırma, yaşlı bakımı programı birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmamız tanımlayıcı tipte tasarlanmış olup 2020-2021 Eğitim Öğretim Döneminde bir devlet üniversitesinin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nun, yaşlı bakımı programında öğrenim gören 124 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Veriler Kişisel Bilgi Formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılarak 1 Nisan-30 Haziran 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının 20,50±2,44 olduğu, %66,3'ünün kadın olduğu, %48,1'sinin birinci sınıfta öğrenim gördükleri ve %17,3'ünün ise yaşlı birey ile birlikte yaşadıkları belirlenmiştir. Araştırmada ölçek toplam puan ortalamasının 69,91±9,41, yaşlılık yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasının 20,13±5,72, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamasının 30,88±5,03 ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalamasının ise 18,89± 3,95 olduğu saptanmıştır. Erkek öğrencilerin ölçek toplam puan ortalaması kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmada ikinci sınıftaki öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu tutum alt boyut puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaşlı bakımı öğrencilerinde cinsiyet ve öğrenim görülen sınıf arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Erkek öğrencilerin ölçek toplam puanı daha yüksek bulunmuştur. İkinci sınıf öğrencilerinin ise yaşlıya yönelik olumlu puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir. Öğrencilere yaşlı ayrımcılığı konusunda farkındalık kazandırılmasının yaşlı ve toplum sağlığını olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı Ayrımcılığı, Yaşlı Bakımı, Tutum

ABSTRACT

This research was conducted to examine the attitudes of first and second year students of the aged care program towards ageism. Our research was designed in a descriptive type and was carried out with the participation of 124 students studying in the elderly care program of a Vocational School of Health Services of a state university in the 2020-2021 Academic Year. Data were collected between April 1 and June 30, 2021 using the Personal Information Form and Age Discrimination Attitude Scale. It was determined that the average age of the students participating in the study was 20.50±2.44, 66.3% of them were women, 48.1% of them were studying in the first grade and 17.3% of them lived with an elderly individual. In the study, the mean score of the scale total score was 69.91±9.41, the mean of limiting the life of the elderly sub-dimension 20.13±5.72, the mean score of positive discrimination towards the elderly was 30.88±5.03, and the mean of negative discrimination towards the elderly sub-dimension was found to be 18.89±3.95. The scale total score average of male students was found to be higher than that of females. In the study, it was determined that the second-year students' positive attitude towards the elderly sub-dimension average score was higher than that of first-year students. In the study, it was concluded that the elderly care program students' attitudes towards ageism were positive. There is a significant relationship between gender and class of education in aged care students. The scale total score of male students was found to be higher. On the other hand, second-year students' positive average scores for the elderly are higher than first-year students. It is thought that raising awareness among students about ageism will contribute positively to the health of the elderly and society.

Keywords: Ageism, Elderly Care, Attitude

Araştırma için, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 05/04/2021 tarih ve 04 sayılı etik kurulu onayı ve araştırmanın yapılacağı kurumdan izin alınmıştır.

¹ Öğr. Gör., Yasemin SALKIN, Yaşlı Bakımı, Mersin Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, yaseminsalkin@mersin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7674-8934

² Öğr. Gör., İbrahim DUMAN, Yaşlı Bakımı, Mersin Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, ibrahimduman@mersin.edu.tr ORCID: 0000-0002-3961-5702

³ Prof. Dr., Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ, Hemşirelik, Mersin Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, duyguulu@gmail.com ORCID: 0000-0002-9202-8558

İletişim / Corresponding Author: Yasemin SALKIN
e-posta/e-mail: yaseminsalkin@mersin.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 30.03.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 19.03.2024

GİRİŞ

Doğum oranının azalması ve yaşam süresinin uzaması ile dünyada nüfus hızla yaşlanmaktadır.¹ Türkiye’de yaşlı nüfus son beş yılda %22.6 oranında artmış olup 2022 yılında toplam nüfus içindeki yaşlı nüfusun oranı %9.9’dur.² Yaşlı nüfusun artması ile bireylerde sağlık sorunları ve kronik hastalıkların görülme oranı artmaktadır.³ Yaşlılık döneminde emeklilik, fizyolojik kayıplar, başlayan kronik hastalıklar yaşlılığın toplumda istenmeyen bir süreç olarak algılanmasına neden olmaktadır.⁴

Yaşlanma ile birlikte görülen sağlık sorunları, gelir kaybı, sosyal ilişkilerde azalma gibi olumsuzluklardan dolayı yaşlılar ayrımcılık ve sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Böylece yaşlı bireyler kendilerini toplumun bir parçası olarak görememektedir.⁵ Toplumsal sorunlardan biri olan yaşlı ayrımcılığı, Robert Butler tarafından ilk kez 1969 yılında yaşlı bireylere yönelik ayrımcılık ve ön yargı olarak kullanılmıştır. Butler, ırkçılık ve cinsiyet ayrımcılığından sonra yaşlı ayrımcılığını, yaşlılara uygulanan üçüncü büyük ayrımcılık süreci olduğunu ifade etmiştir.⁶

Yaşlı ayrımcılığı, toplum ve bireylerin, bir bireye yaşı nedeniyle gösterdiği önyargı, olumsuz tutumu, davranışları ve eylemlerini kapsar. Her toplumun yaşlılığa bakış açısı farklıdır. Bu bakış açısı yaşlılara yönelik tutum ve ön yargıları ortaya çıkarmaktadır.^{7,8} Yaşlı ayrımcılığı az gelişmiş ülkelerde gelişmiş ülkelere oranla daha yaygındır. Sağlığın sosyal bir belirleyicisi olan yaşlı ayrımcılığı, bireyin sağlığını olumsuz yönde

etkilemektedir.⁹ Yapılan çalışmalarda yaşı nedeniyle yaşlı bireylere sosyal yaşamında ve aile yaşamında ayrımcılık yapıldığı görülmektedir.^{5,10-14} Ayrıca benzer çalışmalarda yaşlılara yapılan yaşlı ayrımcılığının şiddet ve istismar ile sonuçlandığını belirtmektedir. Yine incelenen başka çalışmalar yaşlı ayrımcılığının yapıldığı alanlardan birinin sağlık hizmetleri alanı olduğunu ve genellikle gençler tarafından ayrımcılık yapıldığını bildirilmektedir.¹⁵⁻¹⁶

Sağlık profesyonellerinin yaşlı bireye yönelik olumsuz ön yargıları, yanlış inanışları, değerleri ve olumsuz tutumları yaşlılara sunulan sağlık hizmetinin etkinliği ve kalitesini etkilemektedir.^{17,18} Yaşlı ayrımcılığına yönelik öğrencilerin olumsuz tutumlarını gösteren çalışmalar literatürde mevcuttur.^{19,20} Bunun yanında son yıllarda ülkemizde yaşlı bakımı öğrencileri ile yapılan yaşlı ayrımcılığına yönelik çalışmalar, öğrencilerin tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir.²¹⁻²⁷ Yaşlı bireylere sağlık hizmeti sunan sağlık profesyonelleri, bakımın kalitesini belirleme de önemli bir role sahiptir.²⁸ Yaşlılara sunulan sağlık bakımı hizmetinin etkinliği ve kalitesinin artırılmasında geleceğin yaşlı bakım elemanlarının yaşlı bireylere karşı tutumlarının ortaya konması önem arz etmektedir. Sağlık Bakım Hizmetleri bölümü olarak biz de öğrencilerimizin yaşlılara yönelik tutumlarını belirleyerek ileride verecekleri bakım hizmetinin kalitesini arttırmayı hedefledik.

MATERYAL VE METOT

Evren ve Örneklem

Bu araştırma tanımlayıcı tipte yapıldı. Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu’nun 2020-2021 yılı Eğitim-Öğretim Döneminde öğrenim gören 124 öğrenci oluşturdu. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip evrende yer alan öğrencilerinin tamamına ulaşılması

hedeflendi. Araştırmanın verileri 01 Nisan-30 Haziran 2021 tarihleri arasında toplandı. Araştırmanın veri toplama sürecinde öğrencilere ulaşılamaması (araştırmaya katılmayı kabul etmeme=12, devamsızlık=8) nedeniyle araştırmaya 104 yaşlı bakım öğrencisi dâhil edildi. Araştırma katılım oranı %83.2’dir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu” ile “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Literatürden faydalanarak araştırmacılar tarafından “Kişisel Tanıtıcı Bilgi Formu” hazırlanmıştır.^{19,25-27,29,30} Bu formda öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (yaşı, cinsiyeti, mezun olunan lise, okuduğu sınıf, yaşadığı yer, kardeş sayısı, aile tipi... vb.) ve yaşlı birey ile yaşama durumlarını içeren 13 soru bulunmaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu tarafından 2008 yılında geliştirilen YATÖ, yaşlı bireylere yönelik ayrımcılığı değerlendirmek için kullanılmıştır. Ölçek, ‘Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama’ (1-9 madde), ‘Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık’ (10-18madde) ve ‘Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık’ (18-23 madde) olmak üzere üç alt boyutta ayrımcılığı değerlendirmektedir. 23 maddeden oluşan ölçek ‘kesinlikle katılmıyorum’, ‘katılmıyorum’, ‘kararsızım’, ‘katılıyorum’, ‘tamamen katılıyorum’ seçeneklerinden oluşan 5’li Likert tipi bir ölçektir. Yaşlı ayrımcılığına yönelik olumsuz tutum cümleleri ise tersine puanlanmaktadır. Katılımcıların ölçekten alabilecekleri en

yüksek puan ‘115’, en düşük puan ise ‘23’tür. Yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum ölçekten alınan puan arttıkça artmaktadır. YATÖ’nün Cronbach Alfa güvenirlik kat sayısı 0.80 olarak bulunmuştur (31). Bu araştırmanın Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.74 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma öncesinde, Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu’ndan ölçek kullanım izni, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 05/04/2021 tarih ve 04 sayılı etik kurulu onayı ve araştırmanın yapılacağı kurumdan izin alınmıştır. Verilerin toplanmasından önce öğrencilere bilgi verilerek yazılı onam alınmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçütlerden elde edilen veriler SPSS 26.0 programı kullanılarak değerlendirildi. Sayısal değişkenlere ait normal dağılımı Kolmogorov-Smirnov normallik testi ve Q-Q grafikleri ile değerlendirildi. Veriler yüzdelik, minimum ve maksimum değerleri, ortalama, standart sapma, independent sample t testi, One-way ANOVA ve Post Hoc testi kullanılarak değerlendirildi. Araştırmada $p < 0.05$ değeri istatistiksel anlamlılık olarak kabul edildi.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrenciler 18-39 yaş aralığında olup öğrencilerin yaş ortalamaları 20.50 ± 2.44 ’tür. Öğrencilerin %66.3’ü kadın olduğu, %54.9’u ikinci sınıfta okuduğu, %33.7’si sağlık meslek lisesinden mezun olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %60.6’sı il merkezinde yaşadıkları, %73.1’i çekirdek aileye sahip oldukları ve %44.23’ünün kardeş sayısı dörtten fazla olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin %17.3’ü 65 yaş ve üzeri yaşlı bireyler ile birlikte yaşadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamaları 69.91 ± 9.41 , yaşlılığın yaşamını sınırlama alt boyutu puan ortalamaları 20.13 ± 5.72 , yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutu puan ortalamaları 30.88 ± 5.03 ve yaşlıya

yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyutu puan ortalamaları 18.89 ± 3.95 olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin YATÖ Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçekler	n	Ort±SS	Min-maks
Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama	104	20,13± 5,72	11-44
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	104	30,88 ± 5,03	20-40
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	104	18,89 ± 3,95	11-30
YATÖ toplam puan	104	69,91 ± 9,41	51-113

n: Sayı, Ort: Ortalama, Min: Minimum, Maks: Maksimum, SS: Standart Sapma

Erkek öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamasının (73.22 ± 8.13), kadın

öğrencilerden (68.23±9.62) yüksek olduğu bulunmuştur. Erkek öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz alt boyut puan ortalamalarının (20.51±3.56), kadın öğrencilerden (18.07±3.91) yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile YATÖ toplam puan ve yaşlıya yönelik olumsuz alt boyut puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 2).

Birinci sınıf öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalaması 22.08±6.15 iken ikinci sınıf öğrencilerde bu puanın 18.33±4.67 olduğu saptanmıştır. İkinci sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumlu tutum puan ortalamalarının 32.31±4.32, birinci sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumlu tutum puan ortalamalarının ise 29.34±5.32 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile yaşının yaşamını sınırlama ve yaşlıya yönelik olumlu tutum puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 2).

Babalarının öğrenim durumu okuryazar olmayan öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamaları, babaların öğrenim durumu ilkokul, ortaokul ve lise olan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Anneleri çalışmayan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu alt boyut puan ortalamaları, anneleri emekli olan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.010$).

65 yaş ve üzeri bireyler ile aynı evde yaşayan öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamaları (74.27±12.78), 65 yaş ve üzeri bireylerle aynı evde yaşamayan öğrencilere (69.00±8.35) göre yüksek bulunmuştur ve bu yükseklik anlamlıdır ($p<0.03$). Bunun yanında, 65 yaş ve üzeri bireylerle aynı evde yaşayan öğrencilerin YATÖ alt boyut puan ortalamaları, 65 yaş ve üzeri bireylerle aynı evde yaşamayan öğrencilere göre yüksektir ancak alt boyutlardaki bu farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (Tablo 2).

Yaşlılara karşı tutum çoğunlukla kişilerin deneyimleri ve kültürel değerleri ile şekillenmektedir. Bununla birlikte tüm dünyada meydana gelen demografik değişimler sonucu yaşlı nüfus artmakta ve geriatric gruba hizmet verecek duyarlı sağlık çalışanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşlı nüfusun sağlık hizmeti gereksinimleri yaşa bağlı fizyolojik ve psikolojik değişiklikler, kronik hastalıklar, engellilik insidansının artması gibi nedenler ile genel popülasyondan farklıdır.^{5,8,21} Sağlık hizmeti verecek kişilerin bu değişiklikleri anlaması, eğitim süreçlerinde yaşlı davranışlarının psikososyal sebeplerini kavraması gerekmektedir.²⁵ Bu bağlamda araştırmada yaşlı bakımı alanında eğitim alan öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmüştür.

Araştırmamızda öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalaması (69,91±9,41) olup yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Literatür incelendiğinde benzer araştırmalarda da öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu bildirilmektedir.²¹⁻²⁸ Bu sonuçlar değişen yaşam koşullarına çekirdek aile yapısının yaygınlaşmasına rağmen kültürümüzde yaşlıların hâlen bilgi ve deneyimlerine saygı duyulan, değer verilen kişi konumunu sürdürmesinin etkili olduğunun göstergesi olabilir.

İkinci sınıf öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik olumlu tutum puan ortalamaları (29.34±5.32) birinci sınıf öğrencilerine göre (32.31±4.32) yüksek bulunmuştur. Bu bulgular çalışma kapsamındaki öğrencilerin yaşlılıkla ilgili derslere, seminerlere, sempozyumlara katılmalarından; mesleki uygulama dersleri kapsamında çeşitli hastanelerde ve huzurevlerinde uygulama/yaz stajı yapmalarından kaynaklandığını düşündürmektedir. Öğrencilerin, cinsiyet ile YATÖ toplam puan ortalaması ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı olarak fark olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre YATÖ Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	n	Yaşlımın Yaşamımı Sınırlama Alt boyutu Ort±SS	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık Alt boyutu Ort±SS	Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık Alt boyutu Ort±SS	YATÖ Toplam Puan Ort±SS	
Cinsiyet	Erkek	35	21,37±5,43	20,51±3,56	31,34±5,32	73,22±8,13
	Kadın	69	19,50±5,43	18,07±3,91	30,65±4,89	68,23±9,62
	Test		1,580 ^t	3,094 ^t	0,660 ^t	2,630 ^t
İstatiksel Değeri		0,117	0,003**	0,511	0,01**	
Sınıf	1. Sınıf	50	22,08±6,15	19,50±3,89	29,34±5,32	70,92±9,75
	2. Sınıf	54	18,33±4,67	18,33±3,97	32,31±4,32	68,98±9,07
	Test		3,476 ^t	1,511 ^t	-3,115 ^t	1,050 ^t
İstatiksel Değeri		0,001***	0,134	0,002**	0,296	
Aile Tipi	Geniş aile	27	21,28±7,26	19,28±4,06	31,60±5,10	72,17±11,59
	Çekirdek aile	68	19,71±5,03	18,75±3,93	30,61±5,00	69,07±8,41
	Test		1,058 ^t	0,610 ^t	0,888 ^t	1,498 ^t
İstatiksel Değeri		0,215	0,543	0,377	0,137	
Mezun Olunan Lise	Genel Lise	25	21,80±7,69	19,00±4,44	31,40±5,20	72,20±10,75
	Sağlık Meslek Lisesi	35	18,42±3,92	18,51±4,00	31,62±4,36	68,57±8,40
	Anadolu-Fen Lisesi	26	20,19±6,07	19,69±3,68	30,46±5,00	70,34±9,94
	Diğer	18	21,05±4,38	18,33±3,66	29,33±5,98	68,72±8,59
	Test		1,948 ^F	0,579 ^F	0,974 ^F	0,839 ^F
İstatiksel Değeri		0,127	0,630	0,408	0,476	
Yaşanılan yer	İl	63	20,63±6,11	19,11±3,75	30,49±5,22	70,23±9,50
	İlçe	30	19,40±5,25	18,73±4,46	31,46±4,47	69,60±9,58
	Köy	11	19,27±4,64	18,09±3,91	31,54±5,53	68,90±9,19
	Test		0,637 ^F	0,341 ^F	0,483 ^F	0,115
İstatiksel Değeri		0,547	0,712	0,619	0,892	
Kardeş Sayısı	2 kardeş	37	19±4,22	18,70±4,16	30,32±5,68	68,02±9,15
	3 kardeş	21	19,66±4,68	19,09±2,93	30,80±4,52	69,57±5,50
	4 kardeş ve üzeri	46	21,26±6,97	18,95±4,25	31,36±4,73	71,58±10,79
	Test		1,709 ^F	0,075 ^F	0,441 ^F	1,498 ^F
İstatiksel Değeri		0,186	0,928	0,645	0,229	
Anne öğrenim durumu	Okur yazar değil	13	19,53±6,21	19,61±3,75	32,76±3,53	71,92±9,36
	İlkokul	46	18,86±4,00	19,06±4,45	31,60±5,03	69,54±8,73
	Ortaokul	15	21,33±6,38	19,00±3,60	29,26±4,06	69,60±8,21
	Lise	15	21,80±6,50	17,53±1,95	29,53±5,81	68,86±6,85
	Üniversite	15	21,66±7,80	19,00±4,47	30,00±5,73	70,66±14,53
	Test		1,365 ^F	0,568 ^F	1,497 ^F	0,233 ^F
İstatiksel Değeri		0,251	0,686	0,209	0,919	
Baba öğrenim durumu	Okur yazar değil (a)	6	28,16±9,86	21,83±5,30	28,33±5,60	78,33±19,77
	İlkokul (b)	42	19,07±4,79	18,59±3,85	31,85±4,92	69,52±8,61
	Ortaokul (c)	19	19,36±5,40	19,10±3,82	31,15±4,64	69,63±7,52
	Lise (d)	16	19,43±5,16	17,56±3,65	29,81±5,64	66,81±7,67
	Üniversite (e)	21	21,19±5,23	19,47±3,91	30,23±4,90	70,90±8,99
	Test		4,068 ^F	1,495 ^F	1,063 ^F	1,765 ^F
İstatiksel Değeri		0,004**	0,210	0,379	0,142	
		a-b, a-c, a-d^F				
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor (a)	14	20,78±6,10	18,35±4,16	30,00±4,01	69,14±7,49
	Çalışmıyor (b)	82	19,91±5,70	19,19±3,94	31,50±4,85	70,60±9,76
	Emekli (c)	8	21,25±5,80	16,75±3,41	26,12±6,12	64,12±7,14
	Test		0,299 ^F	1,556 ^F	4,730 ^F	1,811 ^F
İstatiksel Değeri		0,743	0,216	0,011*	0,169	
				b-c^T		
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	45	19,08±4,43	18,95±4,54	31,31±4,54	69,35±9,29
	Çalışmıyor	35	21,85±6,99	19,28±3,69	29,82±5,24	70,97±10,36
	Emekli	24	19,58±5,47	18,20±3,12	31,62±5,52	69,41±8,39
	Test		2,517 ^F	0,532 ^F	1,197 ^F	0,329 ^F
İstatiksel Değeri		0,086	0,589	0,306	0,720	
Yaşlı Birey ile Aynı Evde Yaşama Durumu	Evet	18	22,27±8,28	19,44±4,06	32,55±4,90	74,27±12,78
	Hayır	86	19,68±4,98	18,77±3,95	30,53±5,01	69,00±8,35
	Test		1,280 ^t	0,647 ^t	1,560 ^t	2,203 ^t
İstatiksel Değeri		0,215	0,531	0,122	0,030*	

n: Sayı, Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma, *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001, t: t testi, F: One-Way ANOVA testi, T: Tukey HSD

Erkek öğrencilerin YATÖ toplam puanı, kadınlardan daha yüksektir. Yaşlı bakımı veya hemşirelik öğrencilerini kapsayan çalışmalar incelendiğinde; literatürde cinsiyetin öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına

ilişkin tutumlarını etkilediğini³²⁻³⁵ ve etkilemediğini³⁶⁻³⁹ gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Uysal ve arkadaşlarının hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmasında, erkek öğrencilerin yaşlıya

yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamaları kadın öğrencilerden daha yüksektir.³² Benzer şekilde Köse ve arkadaşlarının çalışmasında erkek öğrencilerin YATÖ toplam puanının kadın öğrencilerden yüksek olduğu bulunmuştur.²⁴ Tosunöz ve Güngör'ün çalışmasında ise kadın öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada kadın öğrencilerin yaşının sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin olumsuz inanç ve algılarının daha düşük olduğu vurgulanmıştır.³⁴ Araştırmamız ile benzer şekilde, Olak ve Tümer'in çalışmasında da, erkek öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamaları kadın öğrencilerden daha yüksek bulunmuş ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır.³⁷ Yapılan çalışmalar ile araştırmamızda yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarda cinsiyet faktörü açısından elde edilen bu farklılık, yaşlı ayrımcılığının çok boyutlu bir kavram olması ve birçok faktörden etkilenmesinin bir sonucu olabilir. Ayrıca kadınların yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutum puan ortalamalarının erkeklerden daha düşük olmasında kültürümüzde kadının yaşlıya bakım verme rolünü sürdürmesinden kaynaklanabilir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin babalarının öğrenim durumu incelendiğinde, babaları okuryazar olmayan öğrencilerin babaları diğer öğrenim durumunda olanlara göre daha olumlu tutum gösterdiği bulunmuştur. Literatürde ulaşıldığı kadarıyla babaların öğrenim durumunun yaşlı ayrımcılığına etkisinin gösterildiği araştırmalara rastlanmamıştır.^{25,26,27}

Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuç, babaları okuryazar olmayan öğrencilerin babalarının daha geleneksel bir kültüre sahip olduğunun göstergesi olabilir. Bu kültürel değerler doğrultusunda okuryazar olmayan babaların yetiştirdiği gençlerin yaşlıya ilişkin daha olumlu tutum benimsemiş oldukları düşünülmektedir.

Araştırmada annelerin çalışma durumu değerlendirildiğinde çalışmayan annelerin çocuklarının yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Bu durum kültürümüzün yaşlıya saygı gösterme, hizmet etme gibi öğretilerinin doğal bir sonucu olarak görülebilir.

Araştırmada 65 yaş ve üzeri bireyler ile aynı evde yaşayan öğrenciler %17.3'lük bir kısmı oluşturmaktadır. 65 yaş ve üzeri bireyler ile aynı evde yaşayan öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamaları (74.27±12.78), 65 yaş ve üzeri bireyler ile aynı evde yaşamayan öğrencilere göre (69.00±8.35) daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde, Bakırhan ile Şahin'in çalışmalarında yaşlı ile aynı evde yaşayan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının yaşlı ile aynı evde yaşamayan öğrencilere göre daha olumlu olduğu görülmüştür.⁴⁰ Yaşamını yaşlı bireylerle aynı evde yaşayan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının daha olumlu olmasında, öğrencilerin yaşlılarla daha fazla zaman geçirmeleri ve ailelerinin yaşlıya ilişkin olumlu bakış açılarından etkilenmeleri katkı vermiş olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca erkek, ikinci sınıfta öğrenim gören, babaları okur-yazar olmayan, anneleri herhangi bir işte çalışmayan, yaşlı bireyle birlikte yaşayan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Küresel olarak yaşlı

nüfusun hızla artması göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte yaşlı bireylere hizmet verecek olan yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutumlarının korunması ve artırılabilmesi için eğitim programlarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilerin teorik derslerinde ve uygulama

eğitimiinde yaşlıya ilişkin konuların daha çok vurgulanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyon Raporu. (2018). "Yaşlanma". Erişim adresi: <https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/04/YaslanmaOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf> (Erişim tarihi: 01.12.2022).
2. Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). "İstatistiklerle Yaşlılar". Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2020-37227> (Erişim tarihi: 27.03.2023).
3. Kubat Bakır, G. ve Akın, S. (2019). "Yaşlılıkta Kronik Hastalıkların Yönetimi İle İlişkili Faktörler". Sağlık ve Toplum, 19 (2), 17-25.
4. Çunkuş, N, Taşdemir Yiğitoğlu, G. ve Akbaş, E. (2019). "Yaşlılık ve Toplumsal Dışlanma". Geriatrik Bilimler Dergisi, 2 (2), 58-67.
5. Özüttürker, M. (2021). "Yaşlı Ayrımcılığı". Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 17 (36), 3043-3056.
6. Palmore, EB. (1999). "Types of Ageism". In: H. Gold (Ed.). Ageism Negative and Positive (3-19). New York/Springer.
7. Çilingiroğlu, N. ve Demirel, S. (2004). "Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığı". Turkish Journal of Geriatrics, 7 (4), 225-30.
8. Özdemir, Ö. ve Bilgili, N. (2014). "Sağlık Hizmetlerinde Yaşlı Ayrımcılığı". Gülhane Tıp Dergisi, 56, 128-131.
9. Chang, E.S, Kanno, S, Levy, S, Wang, S.Y, Lee, J.E. ve Levy, BR. (2020). "Global Reach of Ageism on Older Persons' Health: A Systematic Review". PLoS ONE, 15 (1), 165-176.
10. Witman, A, Iecovich, E. ve Alfasi, N. (2014). "Ageism and Social İntegration of Older Adults in Their Neighborhoods in Israel". The Gerontologist, 54 (2), 177-189.
11. Yıldız, R, Ömeroğlu, G. ve Terim, N. (2017). "Yaşlı Penceresinden Yaşlı Ayrımcılığı". Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (2), 313-329.
12. Topgül, S. (2016). "Çalışma Yaşamında Yaşlı Ayrımcılığı Mı Yaş Ayrımcılığı Mı?". Sosyoloji Dergisi, 36, 373-391.
13. Esendemir, Ş. (2021). "Türkiye'de Yaşlılık Algısı: Yaşlı Ayrımcılığı ve Ayrımcılığı Üzerine Bir İnceleme". M- Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 4 (2), 74-86.
14. Müftüler, H. G. (2018). "Modern Toplumda Yaş ve Yaşlı Ayrımcılığı". Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 181-214.
15. McGuire, S.L, Klein, D.A. ve Chen, S.L. (2008). "Ageism revisited: A Study Measuring Ageism in East Tennessee, USA". Nursing and Health Sciences, 10, 11-16.
16. Zhou, L. (2007). "What College Students Know About Older Adults: A Cross-Cultural Qualitative Study". Educational Gerontology, 33, 811-831.
17. Higgins, I, Riet, D.V.P, Slater, L. ve Peek, C. (2007). "The Negative Attitudes of Nurses Towards Older Patients in The Acute Hospital Setting: A Qualitative Descriptive Study". Contemporary Nurse, 26 (2), 225-237.
18. Chung, J.Y.M, Chan, J.T.S., Yeung, R.S.D, Wan, R.C.H. ve Ho, S.T. (2003). "Nurses' Attitude Toward Alcoholic Patients in Accident And Emergency Department in Hong Kong". Hong Kong College of Emergency Medicine, 10 (2), 104-112.
19. Köse, G, Ayhan, H, Taştan, S, İyigün, E, Hatipoğlu, S. ve Açıkkel C.H. (2015). "Sağlık Alanında Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi". Gülhane Tıp Dergisi, 57, 145-151.
20. Zhou, L. (2007). "What College Students Know About Older Adults: A Cross-Cultural Qualitative Study". Educational Gerontology, 33, 811-831.
21. Sönmez Sarı, E. ve Yıldırım Gürkan D. (2022). "Yaşlı Bakımı Programı Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi". YOBU Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 3 (2), 97-105.
22. Can, R, Işık, M.T, Erenoğlu, R, Tambağ, H. ve Halidi, G. (2019). "Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Yaşlılara Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi". Turkish Journal of Bioethics, 6 (1), 13-25.
23. Demir Dikmen, R. ve Baltacı Yıldız EA. (2022). "Yaşlı Bakımı Teknikerliği Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumları". J Soc Anal Health, 2 (2), 101-108.
24. Köse Tosunöz, İ. ve Güngör, S. (2021). "Yaşlı Ayrımcılığı: Hemşirelik ve Yaşlı Bakımı Öğrencileri Örneği". İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 9 (1), 176-190.
25. Köktürk Dalgacı, B. ve Özyürek A. (2019). "Yaşlı Bakımı Bölümü Öğrencilerinin Bireysel Değerlerine Göre Yaşlıya Yönelik Tutumları". Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 12 (1), 1-7.
26. Kolcu, M. ve Kalıdemirtaş Küçük, M. (2017). "Sağlık Alanında Öğrenim Gören Ön Lisans Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları". Kesit Akademi Dergisi, 3 (9), 203-213.
27. İşcan A. ve Evcimen H. (2018). "Yaşlı Bakım Programı Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi". İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 6 (2), 14-24.
28. Seven, A. ve Dülger, H. (2020). "Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler". Pearson Journal, 5 (7), 363-371.
29. Adıbelli, D, Türkoğlu, N. ve Kılıç, D. (2013). "Öğrenci Hemşirelerin Yaşlılığa İlişkin Görüşleri ve Yaşlılara Karşı Tutumları". Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 6 (1), 2-8.
30. Altay, B. ve Aydın, T. (2015). "Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi". Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 12 (1), 11-18.
31. Vefikuluçay Yılmaz, D. ve Terzioğlu, F. (2011). "Development And Psychometric Evaluation of Ageism Attitude Among The University Students". Turkish Journal of Geriatrics, 14, 259-68.
32. Uysal, N, Toprak, F. ve Koç, A. (2020). Hemşirelik Öğrencileri ve Klinik Hemşirelerinin Yaşlılığa İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması". İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 8 (2), 461-471.
33. Ayyıldız, Nİ. ve Evcimen, H. (2018). "Yaşlı Bakım Programı Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi". İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 6 (2), 14-24.
34. Köse, G, Ayhan, H, Taştan, S, İyigün, E, Hatipoğlu, S. ve Açıkkel, CH. (2015). "Sağlık Alanında Farklı

- Bölgelerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi". Gülhane Tıp Dergisi, 57 (2), 145-151.
35. Özer, Z.C. ve Terkeş, N. (2014). "Evaluation of Nursing Student's Attitudes Towards Ageism in Turkey". *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 116, 2512-2515.
 36. Çunkuş, N, Yiğitoğlu, G.T. ve Akbaş, E. (2019). "Yaşlılık ve Toplumsal Dışlanma". *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 2 (2), 58-67.
 37. Olak, A. ve Tümer, A. (2017). "Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları". *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (14), 53-67.
 38. Yazıcı, S.Ö, Kalaycı, I, Kaya, E. ve Tekin, A. (2016). "Sağlıkla İlgili Bölümlerde Okuyan Öğrencilerin Yaşlılara Yönelik Tutumları". *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15 (2), 601-614.
 39. Yılmaz, M.Ç. and İnce, F.Z. (2017). "Relationship Between Nursing and Elderly Care Students' Attitudes Towards Ageism". *Belitung Nursing Journal*, 3 (4), 281-296.
 40. Bakırhan, S, Özkeskin, M, Reyhanoğlu, D.A. and Gülpınar, D. (2017). "Analysis of The Attitudes and Approaches of the Physiotherapy and Rehabilitation Students Towards The Elderly". *Türk Geriatri Dergisi*, 20 (2), 125-134.